

PRIKUPLJAJMO I ČUVAJMO I KULTURNE ELEMENTE NAŠEG MLJEKARSTVA

Možda će naslov mojeg članka nekoga iznenaditi, možda će se čak pomisliti da je u »Mljekarstvo« dospio članak, koji je bio namijenjen nekamo drugamo!

Da dođemo u kontakt ispričat ću ovu priču:

Razgovarao je čovjek i stroj. Stroj je sa sažaljenjem pogledao čovjeka i rekao: »Gledaj, što ja sve mogu! Dižem se u visine, potapljam se na morsko dno, bušim zemljanu koru, vozim po zemlji brzinom od 100 km i više, dižem i prenosim terete kao igračke. Što je to prema tome što ti možeš?« Čovjek se mrimo smješкао, pa ga je stroj još jednom upitao: »No, odgovori!« Čovjek je samo mirno rekao: »Ja sam tebe stvorio!«

Ova priča gotovo ne treba komentara. Sama dovoljno govori. Sva stvaralačka sposobnost, sav razvoj i napredak jest u tome, da čovjek vlada materijom. Čovjek je osim ostalog duhovno, recimo kulturno biće. Razlika među ljudima raznih dobi, kontinenata, boja i rasa, i ako hoćete raznih društvenih slojeva, jest samo u tome, kako su visoko dospjeli na kulturnu ljestvicu i što uopće tretiramo kao kulturu.

Zato je čovjek od pamtivijeka unosio u svoj rad i kulturne elemente, od prvih urezanih i usječenih znakova na prvom drvenom ili kamenom oruđu, pa sve do najmodernijih industrijskih emblema.

Sada pređimo na mljekarstvo, odnosno na pitanje koji i kakvi su bili kulturni elementi uopće u mljekarstvu, a posebno kod nas.

Zar nije već izvanredna kulturna vrednota historija kao takova i sav historijski razvoj mljekarstva? To u toliko većoj mjeri, jer mljekarstvo ima za sobom tako dugi razvojni put kao malo koja grana privrede. Nije li također interesantno za apsolutno moderno usmjerenog tehnologa ili naučenjaka kako su se posebni problemi rješavali prije 10 ili možda 100 godina.

Ne nalazimo li već u najstarijim ostacima mljekarstva i tragova kulture. Ostaci najstarijih drvenih, glinenih ili kamenih posuda imaju zaista tako savršene oblike, da bi — barem nekoje — mirne duše mogli postaviti uz bok proizvođa uglednih suvremenih umjetnika ili nijesu li drvene, glinene i kamene posude kod svih naroda i vremena i umjetnički ukrašene.

Zar se nije u vezi s mljekarstvom razvio cijeli niz lijepih i zanimljivih narodnih običaja, koji se danas gdjegdje obnavljaju i postaju turistička atrakcija (»kravlji bal« u Bohinju — opisat ćemo ga kasnije)?

Zar nisu veliki umjetnici svih vremena crpili svoje motive iz mljekarstva? Literatura svih naroda i vremena crpila je i motive iz mljekarstva. Svega toga je u izobilju i u mljekarstvu svih jugoslavenskih naroda i država.

Najmanje što možemo jest, da počnemo to kulturno i folklorno bogatstvo inventarizirati i nešto malo o tome objavljivati u listu »Mljekarstvo«.

Prvi članak ove vrsti odnosi se na mljekarstvo u Sloveniji. Poželjno bi bilo da se nađu i dopisnici iz drugih reiona Jugoslavije.

O 60-GODIŠNJICI »MLJEKARSKOG ŠTRAJKA« U LJUBLJANI

Početak oktobra o. g. je proteklo 60 godina otkada je u Ljubljani izbio mljekarski štrajk. Neki su ga štaviše i nazvali «mljekarski rat».

Evo ukratko o tome izvod iz »Slovenskog naroda« i »Slovenca« iz god 1905:

6. septembra je »Narod« objavio da se po Posavju širi agitacija, da bi se cijena mlijeku s 1. oktobrom povisila od 8 na 10 krajcera (20 vinarja) za litru. Ta agitacija se raširila po svoj ljubljanskoj okolici i potrajala je cijeli septembar.

Ljubljana je tada imala 50 000 stanovnika i trošila je na dan oko 12 000 l mlijeka, što je sve dobavljala iz okolice. Ljubljana je okolici plaćala za mlijeko na godinu oko 700 000 kruna, a ako bi se povisila cijena mlijeku, plaćala bi 900 000 kruna. Budući da se je tada općenito povećala skupoća, došlo je među mještanima do spontanog otpora. Zato se 1. oktobra cijena mlijeku nije podigla kao što su zahtijevali okolni stanovnici, djelomično i radi toga, jer je općinski savjet Ljubljane o zahtjevima okolnih stanovnika donio konačni zaključak tek na sjednici 3. oktobra. Općinski savjet je taj zahtjev apsolutno odbacio, župan je među ostalim poručio »da se je polovica mljekarica i tako već predomislila!« To je okolne stanovnike tako razdražilo, da su za četvrtak 5. oktobra nagovijestili mljekarski štrajk.

»Slovenski narod« je 5. oktobra 1905. o tome pisao:

»...danas je izostala većina mljekarica! Ljubljana je danas gotovo bez mlijeka!«.

»... mljekarice bi rado vozile mlijeko u grad po staroj cijeni, ali se boje da im (okolišni agitatori) razbiju kolica i razliju mlijeko...«

6. oktobra je pak objavio pod naslovom »Bitka na tržnici«:

»... Danas ujutro bila je na tržnici prava pravcata bitka. Takovašta još nijesmo vidjeli u Ljubljani. Na tržnicu je došlo mnogo seljakinja koje su prodavale mlijeko. One koje su davale mlijeko po staroj cijeni, dobro su ga utržile. Druge su pak slabo prošle. Domaćice su išle od prodavačice do prodavačice »Po što je mlijeko?« »Po deset«. Bum! — već je mlijeko bilo razliveno ili su boce bile razbite. Ne želimo mlijeko, van s lihvarima! To je bila parola...!

Neki seljak iz Barja izazivao je ljubljanske domaćice i najednom se našao na zemlji, dok su po njemu padali udarci kišobranima, pa je bilo veselja!

Istog dana je objavio »Narod« da su oružnici koji su štitili mljekarice od napada seljaka 5. i 6. imali mnogo posla. »... gotovo svuda bilo je sukoba! Govori se, da su oružnici zapisali nekih 80 seljaka i prijavili sudu...«

9. oktobra je »Narod« već objavio: »Bitka za mlijeko se bliži kraju...!« Uistinu je ta bitka tada bila završena i pobjeda mještana je bila potpuna.

»Mljekarski štrajk« je dobio svoj epilog pred sudom. 22 seljaka, koji su sprečavali mljekarice da bi vozile mlijeko u grad moralo se je braniti pred sudom. Osuđen je bio samo 1, koji se je opirao oružniku, drugima je bilo oprošteno.

Danas nam se čini gotovo nevjerovatnim, da je cijena mlijeku još prije 60 godina tako uzбудila duhove, da su radi toga bila sazvana 4 javna protestna sastanka, da se je to pitanje raspravljalo na trim sjednicama Općinskog savjeta, da je došlo do bitke na tržnici itd.

Međutim, treba imati na umu, da je to bilo u času kada je skupoća općenito porasla, radi čega je mještane zahvatila neka psihoza da skupoći ne bude kraja! Ništa manje nije važna činjenica da je to bilo pred izborom zemaljskog i državnog sabora. Zato su mještani imali potpunu potporu (naprednih) političkih foruma i ništa nije čudno, da su zahtjevi seljaka propali.

Vijesti

SJEDNICA UPRAVNOG ODBORA UDRUŽENJA MLJEKARSKIH RADNIKA SRH

18. IX o. g. održana je sjednica upravnog odbora Udruženja, na kojoj je konstituiran upravni odbor. Za predsjednika je izabran dipl. inž. Mijo Fažo, a za tajnika dipl. inž. Matej Markeš.

Referat o kadrovima održao je tajnik Udruženja.

Nakon diskusije zaključeno je:

- da se za iduću sjednicu prikupe i obrade podaci o broju i kvalifikacijama, potrebama i načinu izobrazbe radnika s prijedlozima;
- da se pribavi od poduzeća popis radnih mjesta za koje se traži kvalifikacija i visoka kvalifikacija u mljekarskoj struci;
- da se 11. X. o. g. održi ocjenjivanje mlječnih proizvoda i s rezultatima upozna upravni odbor. Kasnije razmatrati mogućnost formiranja fonda za nagrađivanje najboljih proizvođača;
- da upravni odbor Udruženja dosljedno i do kraja razmotri i rješava pojedine aktuelne probleme.

OCJENJIVANJE MLJEČNIH PROIZVODA

11. i 12. X o. g. održano je ocjenjivanje mlječnih proizvoda. 6 mljekara dostavilo je na ocjenjivanje 45 uzoraka mlječnih proizvoda. Najviše je bilo uzoraka sireva (17), pa topljenog sira (15) (»Belje«, »Zdenka« i Zagrebačka mljekara), maslaca (6), mlječnog praška (iz mlijeka i obranog mlijeka) (5) te bijele kave (2).

Mlječne proizvode ocijenila je komisija od 5 članova: prof. dr Ante Petričić, prof. dr Dimitrije Sabadoš, dipl. inž. Ljerko Šegović, Marko Talić i dipl. inž. Lazo Trbić.

Rezultati ocjenjivanja dostavljeni su mljekarima, koje su poslale uzorke.